

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΣΠ. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΠΟΛΕΜΟΛΟΓΙΑ

2

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΣΠ. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΠΟΛΕΜΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΡΑΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ
1974

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ο Θ Ε Ρ Μ Ο Σ Π Ο Λ Ε Μ Ο Σ

	Σελίς
1. Ἡ σημασία τῶν εὐρωπαϊκῶν μέσων καταστροφῆς	5
2. Τὸ ἱστορικὸν κλίμα τῆς πρώτης ἐκπυρσοκροτήσεως . . .	6
3. Ἐπακόλουθα τῆς συνθέσεως θείου, νίτρου καὶ ἄνθρακος . . .	9
4. Ἀπελευθέρωσις φυσικῶν δυνάμεων καὶ ἠθικὴ τάξις	10
5. Πῶς ἐθεμελίωσεν ἡ πυρῖτις τὸ ἀστικὸν κράτος	13
6. Ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ὄπλων πρὸς τὴν πειραματικὴν ἐρευναν	14
7. Ὁ οἰκονομικὸς ἀντίκτυπος τοῦ συγκλονιστικοῦ νεωτε- ρισμοῦ	17
8. Φιλελευθερισμὸς καὶ ἀντιστρατιωτικὸν πνεῦμα	19
9. Ἀκμὴ καὶ παρακμὴ τῆς πολιτικῆς διαδικασίας	23
10. Γενικὴ ἐπιστράτευσις τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψεως	25

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ

1. «Ἵπερδυνάμεις», «δορυφόροι», καὶ «οὐδέτεροι»	29
2. Ἐφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς συστηματικῶς ἀπουσιάζει	31
3. Κυρίαρχοι λαοὶ χωρὶς ἐλευθερίαν	33
4. Ἡ σημερινὴ ἀπολυταρχία τοῦ κράτους	35
5. Ἀφοπλισμὸς ἢ διάδοσις τῶν ἀσυναγωνίστων ὄπλων; . . .	39
6. Πρὸς λειτουργικὴν ἀχρήστευσιν τοῦ πολέμου	41
7. Πολιτικὸς ἔλεγχος τῶν διεθνῶν προβλημάτων	44

	Σελίς
8. Είς τὸ λυκόφωσ τῶν δυναμικῶν λύσεων	48
9. «Ἀμυντικοὶ» καὶ «ὀλοκληρωτικοὶ» πόλεμοι	51
10. Ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ θεμελίωσις τῆς εἰρήνης	53
11. Ἀνάγκη τῆς ἱστορίας ἢ μέλημα τῆς πολιτικῆς;	55
12. Ὅσοι ἐκπροσωποῦν τὰ γενικὰ αἰτήματα	57
13. Τί ἀκριβῶς χρειάζεται ἡ ἐποχὴ μας	59
14. Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἀστάθμητος παράγων	63
15. Συλλογικὴ εὐθύνη ἐκτὸς τοῦ κυκλώματος τῆς ἐξουσίας	64

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΘΕΡΜΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

1. Ἡ σημασία τῶν εὐρωπαϊκῶν μέσων καταστροφῆς

Ἐπίσης ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ἐτερμάτισεν οὐσιαστικῶς τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Δύσις ἀνέπτυξε τὸν ἰδιαίτερον ἱστορικὸν της χαρακτήρα. Ὡς ἀφετηρία τῆς καθαρῶς Εὐρωπαϊκῆς περιόδου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῆ μία συγκλονιστικὴ ἐφεύρεσις εἰς τὸν τομέα τῶν ὄπλων, ἡ ὁποία δὲν μετέβαλε μόνον τὴν τακτικὴν τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ τὴν δομὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὸν τρόπον τῆς σκέψεως. Ἡ πυρῖτις δὲν ἐτρομοκράτησε μόνον τοὺς ἀνθρώπους τοῦ 14ου αἰῶνος, ἀλλ' ἀνέτρεψε τὴν φεουδαρχίαν. Διὰ τῆς ἐνισχύσεως μάλιστα τοῦ κεντρικοῦ ἄρχοντος — μόνου ἱκανοῦ νὰ διαθέσῃ τὰ μέσα διὰ τὴν φονικὴν ἐκπυρσοκρότησιν — ὠδήγησεν εἰς τὴν ἰδέαν καὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ πολιτικοῦ κράτους, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εἰρήνης τὸν οἰκονομικὸν βίον, τὰ ζητήματα τοῦ ὁποίου ἐπροβλημάτισαν τοὺς πολιτικούς των φορεῖς.

Ἡ ἀτομικὴ βόμβα ἐξ ἄλλου δὲν κατέπληξε μόνον τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς τρομακτικῆς καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Διὰ τῶν προϋποθέσεων τῆς κατασκευῆς καὶ τῶν προοπτικῶν τῆς χρησιμοποίησεώς της ἐξαναγκάζει σήμερον τοὺς λαοὺς ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου νὰ συσπειρωθοῦν εἰς ἀμυντικούς συνασπισμούς, ἢ πολεμικὴ συντήρησις τῶν ὁποίων κινεῖ τε-

ράστια τμήματα τῆς βιομηχανίας τῶν ἡγετῶν καὶ δεσμεύει ἀναλόγως τοὺς κρατικούς προϋπολογισμοὺς τῶν ἀκολουθῶν εἰς μίαν δραματικὴν προσπάθειαν ἐξουδετερώσεως τοῦ κινδύνου διὰ τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἢ ἀντίδρασις τοῦ ὁποῖου δημιουργεῖ ἐνώπιον τῆς παρατεινομένης καταστάσεως πολιορκίας ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸ παρὸν ψυχολογικοῦ χαρακτήρος.

2. Τὸ ἱστορικὸν κλίμα τῆς πρώτης ἐκπυρσοκροτήσεως

Πῶς ὅμως ἡ μεσαιωνικὴ Εὐρώπη ἔφθασεν εἰς τὴν ἐκρηκτικὴν ἀποδέσμευσιν τῆς ἐνεργείας, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιστήμη τῆς ἐποχῆς τῆς εἶχεν ἀκόμη θεωρητικὴν κατεύθυνσιν; Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐρωτήματος προϋποθέτει τὴν ἐξέτασιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ Δυτικοῦ κόσμου πρὸ τῆς πολεμικῆς ἐφευρέσεως, ἢ ὅποια μετέστρεψε τὴν ἱστορικὴν του πορείαν. Ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος μ.Χ., ὁπότε οἱ Ἄραβες ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν ἐγγὺς καὶ τὴν μέσην Ἀνατολήν — τὴν κυρίαν πηγὴν τοῦ ἀρχαίου κόσμου εἰς εὐγενῆ μέταλλα, ὅπως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἰς ὀρυκτέλαια — τὸ δυτικὸν ἰδίως διαμέρισμα τῆς ἄλλοτε Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἔχασεν αἰφνιδίως τὴν οἰκονομικὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀστικῆς του ἀναπτύξεως. Ἡ ἔλλειψις ἰσχυρῶν νομισμάτων ἐπανέφερε τὸ ἐμπόριον εἰς τὴν στάθμην τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων καὶ συγχρόνως δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐπιδότησιν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης οὔτε τὴν συντήρησιν ὑπαλλήλων καὶ στρατευμάτων ἐκ μέρους τοῦ κράτους, τὸ ὅποϊον διελύθη οὐσιαστικῶς εἰς αὐτοδύναμα φέουδα, συνδετικὸς κρίκος τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἔκτοτε ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Δύσις ἐπανερχεται εἰς τὴν ἀγροτικὴν βαθμίδα ζωῆς, ἀναπτύσσεται ἀντιστρόφως πρὸς τὴν φθορὰν τοῦ ἀρχαίου πολιτι-

σμοῦ ἢ δύναμις τοῦ Πάπα. Αὐτός θά διευρύνῃ τοὺς τομείς τῆς ἐπιρροῆς του πρὸς τὴν πλευρὰν τῶν Φράγκων διὰ τῆς ἠθικῆς ἐνισχύσεως τῶν Καρολιδῶν, οἱ ὅποιοι ἀνταπέδωσαν τὴν ὑποχρέωσιν διὰ τῆς ὑποστηρίξεώς του ἐναντίον τῶν Λομβαρδῶν πρὸς βορρᾶν, τῶν Βυζαντινῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τῶν βαρβαρικῶν φύλων ἐπέκεινα τοῦ Ρήνου νὰ ἐκχριστιανισθοῦν παρὰ τὴν θέλησίν των καὶ ὅπωςδήποτε χωρὶς θρησκευτικὴν προπαρασκευήν.

Παρὰ τὸν ἑτερόκλητον χαρακτήρα του ὁ Εὐρωπαϊκὸς χῶρος ἀποκτᾷ ἕκτοτε μίαν ἱερατικὴν συνοχήν, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ ἐνισχυθῇ ἐκεῖ κυρίως, ὅπου δὲν ὑπέκυπτεν ἡ παγανικὴ παράδοσις. Ἐπειδὴ τὸ πρόβλημα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λυθῇ πάντοτε διὰ τῆς βίας, ἡ Καθολικὴ θεολογία ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν φυσικῶν κινήτρων τῆς θελήσεως καὶ τῆς πράξεως. Ὁ Αὐγουστίνος διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Νεοπλατωνικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον εἶχε καταδικάσει τὸν ἀπαράδεκτον κόσμον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν πολιτικὴν συντριβὴν τῆς Ἑλλάδος, ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὸν στιγματισμὸν τῆς φύσεως ὡς ὀρμητηρίου πονηρῶν ἐξουσιῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἀγράμματος Εὐρωπαῖος διεσπάσθη πνευματικῶς μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς· ὑπῆρξε «Βίκιγκερ καὶ χριστιανός, μοναχὸς καὶ μηχανικός, κληρονομία καὶ περιπέτεια ταυτοχρόνως»¹. Ἐὰν ὅμως διὰ τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ὑπεύθυνος ἦτο κατ' οὐσίαν ὁ ἱερεὺς, εἰς τὸν πιστόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώριζε τὴν λατινικὴν γλῶσσαν τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν Θεόν, ἀπέμενε ὡς προϋπόθεσις τῶν βιωμάτων καὶ τῶν πραγματικῶν του ἐνδιαφερόντων ἢ δαιμονικὴ διὰ τοὺς θεολόγους ἐμπειρικὴ πραγματικότης.

Ἡ κατάστασις αὐτή, ἡ ὁποία προσέδωσεν εἰς τὴν μαγικὴν ἐνασχόλησιν πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς ὕλης τόσον ἰσχυρότερον λυτρωτικὸν χαρακτήρα, ὅσον ἡ Ἐκκλησία ἔπρεπε νὰ ἐγκληματίσῃ διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξιν, ἐπρόκειτο νὰ τερματισθῇ διὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ «ἄραβος» Ἀριστοτέλους ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἀρχῆς τοῦ 13ου αἰῶνος. Ἡ αὐθεντία περὶ τὰ λογικὰ θέματα, ὅπως τὴν εἶχε καθιερώσει ὁ Βοήθιος διὰ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τῶν «Κατηγοριῶν» τὸν 6ον αἰῶνα μ.Χ., ἐδικαίωσεν ἀπροσδοκῆτως ἐκείνην μόνον τὴν γνῶσιν, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς προϋπόθεσιν τὰ ὄργανα τῆς αἰσθησεως. Τὴν ἀρχικὴν ἐκπληξιν μεταξὺ τῶν λατινομαθῶν διεδέχθη ἀσυγκράτητος ἐνθουσιασμός διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ σωματικοῦ κόσμου, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ Ρώμη, ἡ ὁποία εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποκηρύξει τὸν φυσικὸν καὶ μεταφυσικὸν Ἀριστοτέλη, νὰ ἐπιτρέψῃ — πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ μεταπηδήσῃ ὁ μορφωμένος κληρὸς εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἀντιπάλου — τὴν μελέτην τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν διακήρυξιν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τουλούζης (1229 μ.Χ.) ἔπρεπεν ὅπωςδῆποτε νὰ σπουδάσουν, ὅσοι ἐνδιεφέροντο «νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς φύσεως»². Ἀντὶ νὰ παροδηγήσῃ τὴν εὐσέβειαν, ἡ γνῶσις «τῶν ἐναργῶν κατὰ τὴν αἴσθησιν»³ πραγμάτων ἐπιστεύθη ἔκτοτε, ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιβεβαιώσῃ δι' ἄλλης ὁδοῦ τὴν θείαν σοφίαν. Ἐπακόλουθον τῆς ἀδείας αὐτῆς, ἡ ὁποία διωχέτευσε ψυχικῶς τὸν ἀλύτρωτον ἄνθρωπον τῶν Μέσων χρόνων πρὸς τὴν ὕλικὴν πραγματικότητα, εἰς τρόπον ὥστε ἡ μονὴ νὰ παρουσιασθῇ ὡς πειραματικὸν ἐργαστήριον, ὑπῆρξε μία χημικὴ ἔνωσις, ἡ ὁποία συνετάραξε περὶ τὸ τέλος τοῦ 13ου αἰῶνος τὴν Εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν.